

Rembrandt van Rijn

holländare, född 1606, död 1669, gjorde som ung en kornet-artad karriär, var inom kort sitt lands mest eftersökta porträttör, uppbar skyhöga arvoden och såg livet leka för sig. Han var lyckligt gift och överhopade sin älskade Saskia med dyrbara kläder och smycken, så att pengar rann ymnigt både in och ut i hans hus. Men lyckan blev kort. Av tre barn, som Saskia födde honom, dog två i späda ålder. Och 1642 dog Saskia. Samma år drabbades Rembrandt av en svår motgång som konstnär. Borgarna i Amsterdam hade beställt en målning där de själva skulle framträda i borgargardets militära ståt. Beställningen blev anledningen till målningen "Nattvakten", idag en av Rembrandts mest berömda dukar. Men borgarna var missnöjda. Tavlans var ju en andelstavla, där var och en hade betalt sin andel. Då krävde man också, att var och en skulle framträda lika starkt belyst, skildrad på lika smickrande sätt. Från den tiden var det slut med Rembrandts popularitet.

Men från samma tidpunkt kan man iaktta uttrycken för den andliga mognadsprocess, som för bibelläsaren gjort Rembrandt till en benådad tolkare av Skriften. Själva sjunker konstnären ner i en allt djupare ekonomisk misär. Även socialt degraderas han. Bondtösen Hendrijke, som från 1649 är anställd för att ha hand om hushållet och den lille sonen, blir hans livskamrat. Men han har inte råd att gifta sig med henne, eftersom han i så fall skulle ha blivit skyldig att återbetala Saskias hemgift till hennes släkt. Så blir det ett icke-legaliserat förhållande, och skammens mått är rågat, när kyrkorådet tilldelar honom offentlig varning. Även Hendrijke dör ifrån honom, och för att kunna betala hennes gravplats måste Rembrandt sälja den grav han köpt åt sig intill Saskias. Själva gjorde han konkurs och fick vid sin död en fattigbegravning som kostade tretton floriner, ungefär 40 kronor.

Det är under nödens år, som Bibeln blir levande för honom. Bibliska bilder har han gjort även tidigare, men aldrig med denna djupa förståelse av korsens teologi, som nu allt klarare lyser fram. Jungfru Maria är inte längre en himladrottning. Hon är en oansenlig kvinna, men Gud ser till hennes ringhet, hennes "nederhet", som det uttrycksfullt heter på holländska. Jesus framträder inte som en övermänniska, lik de olympiska gudarna, utan – även före korslidandet – som en smärtornas man.

Till Rembrandts övriga olyckor kom i senare år en försvagning av synen. När konstnären var död, stod på staffliet en ofullbordad målning av Simeon i templet med Jesusbarnet i sin famn. Även Simeon tycks vara halvblind, men hans ansikte är genomlyst av ett hemlighetsfullt vetande: "Herre, nu låter du din tjänare fara hädan, i frid efter ditt ord, ty mina ögon hava sett din frälsning."

(Sven Danell: SAGT INFÖR DÖDEN - KONSTNÄRER, SIARE OCH SKALDER)